

5. Batsurovska I.V., (2011), "The use of distance technology in a credit-modular system of education in universities", Theory and methods of education management, vol. 6, available at: <http://tme.umo.edu.ua/> (accessed March 15, 2015).
6. Fedorov A.I., (2012), "Distance technologies in the training of specialists in physical culture, sport and tourism", Scientific Announcer Kremenets Regional Humanitarian Pedagogical Institute named after Taras Shevchenko, part Pedagogy, vol.2, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvkogpht_2013_2_32.pdf (accessed March 30, 2015).
7. Hadiullina R.R., Chinkin A.S., (2014), "Using the distance learning in higher education of physical culture", Announcer of Russian Peoples' Friendship University, a series of "Informatization of Education.", vol.4, available at: http://193.232.218.45/vestnik.aspx?id=2012_4 (accessed March 17, 2015).
8. Myhovych S.M., Tverezovska N.T., (2011), "Review of the current state of distance learning in Ukraine", *Scientific announcer of the National university of bioresources and of Ukraine*, vol.59, part 2, pp.320-329.
9. Reva A.V., (2011), "Features of preparation of specialists on a physical culture in the conditions of informatization of education", *Announcer of the Volga university the name after V.N. Tatischev*, vol.18, pp. 152-162.
10. Syachyn V.D., Novoselov M.A., (2001), "Prospects of distance learning technologies in higher education of physical culture," *Theory and Practice of Physical Culture*, vol.12, pp. 42-43.
11. Sych S.P., Dyachuk D.A., (2012), "The use of distance learning technologies in physical culture and sports universities", available at: http://www.rusnauka.com/10_DN_2012/Pedagogica/1_107292.doc.htm (accessed March 30, 2015).
12. Zharikova L.M., Marchenko N.V. (2010), "The current state of distance learning development in Ukraine", Proc. of Int. scientific Conf. "News of front-rank science – 2010", available at: http://www.rusnauka.com/13_NPN_2010/Pedagogica/64939.doc.htm (accessed March 17, 2015).

УДК - 796. 071. 4

Шиян Олена, Сливка Євгенія
Львівський державний університет фізичної культури

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ

Проведено аналіз офіційних документів, статистичних даних, документальних та науково-педагогічних джерел та окреслено основні шляхи покращення здоров'я школярів через реалізацію потенціалу вчителя фізичної культури. Проаналізовано питання впровадження інноваційних технологій навчання у підготовці вчителів фізичної культури до здійснення валеологічної освіти школярів.

Ключові слова: здоров'я, школярі, вчитель фізичної культури, інноваційна освіта.

Шиян Елена, Сливка Евгения. Современные подходы к профессиональной подготовке учителя физической культуры в формировании здоровья школьников. *Проведен анализ официальных документов, статистических данных, документальных и научно-педагогических источников и намечены основные пути улучшения здоровья школьников через реализацию потенциала учителя физической культуры. Проанализированы вопросы внедрения инновационных технологий обучения в подготовку учителей физической культуры для осуществления валеологического образования школьников.*

Ключевые слова: здоровье, школьники, учитель физической культуры, инновационные технологии обучения.

Shyyan Olena, Slyvka Yevheniya. Contemporary approaches to training teachers of physical education in health formation of schoolchildren. *The aim of our study was to outline the basic ways towards improving the health of schoolchildren through the use of opportunities a professional activity of teacher of physical education (PE), as well as to analyze changing approaches to the training of future PE teachers in high school. In the results of literature analysis, we found that: introduction of innovative learning technologies in training of future PE teachers will expand the range of their professional activities, namely to be involved in health education of schoolchildren as experts who have mastered the technique of life skills forming, which is the theoretical and methodological basis of health education; specially trained PE teachers involved in health education of schoolchildren will shift the focus from the development of pupils' motor skills to development and building their healthcare attitude toward life; mastering the innovative technologies will provide students use in their professional activity set of knowledge, practical skills and the ability to activate their creative use as well, in addition to professional-oriented knowledge, provide skills to predict their own livelihoods; the use of innovations in teaching school subjects "Physical Education" and "Health Basics" by specially trained PE teachers will increase an interest in learning in schoolchildren, and therefore raise the rating of these disciplines in the scale of school curriculum; carried out lessons with the use of innovative learning technologies by specially trained PE teachers will not only assimilate the information by students, but also will improve all aspects of their health - both physical (increased physical activity and elimination of static tension when working in groups, participation in energizer and arbitrary move around the class) and psychosocial (the development of social, intellectual, emotional and volitional skills).*

Key words: health, schoolchildren, teacher of physical education, innovative education.

Актуальність дослідження. Негативні тенденції щодо стану здоров'я учнів вимагають пошук освітянами та науковцями нових ефективних шляхів вирішення зазначеної проблеми. На сьогодні школа є офіційною установою здоров'я, оскільки ставить собі за мету інтелектуальний розвиток дитини, а оптимуму інтелектуального розвитку можна досягнути лише за наявності оптимального для кожної дитини здоров'я. Одним із ключових суб'єктів у процесі формування здоров'я учнів в умовах навчально-виховного закладу залишається вчитель фізичної культури (ФК), однак, його потенціал вважаємо до кінця нереалізованим [2, с.145-148]. Важливим, і одночасно новим, завданням, яке постало перед освітою загалом та учителем ФК

зокрема, є формування в учнів так званих життєво-важливих навичок (англ. life skills), визначених ВООЗ як "вміння, які дають можливість людині позитивно адаптуватися та дозволяють ефективно давати собі раду із завданнями і викликами щоденного життя". Вони представлені в трьох основних групах: "міжособистісні навички", "прийняття рішення і критичне мислення", "управління собою". Формування зазначених навичок та їх розвиток є особливо актуальним у підлітковому віці, коли вплив ровесників має величезне значення у виборі поведінки, а здійснений вибір здебільшого виявляється протилежним до напрямку здоров'я. Саме тому, постає питання нової ролі вчителя ФК як педагога-валеолога, який повинен скерувати свою увагу на формування та удосконалення цих навичок в учнів. Наявність виражених несприятливих тенденцій у стані здоров'я підростаючого покоління зумовлює потребу у прийнятті якісно нових рішень під час організації навчально-виховного процесу в школі, що тягне за собою безпосередню зміну підходів до підготовки вчителів ФК.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Про зростаючу роль вчителів ФК та високі вимоги до їх професійного розвитку, зумовлені умовами перебудови змісту, форм і методів навчання йдеться у дослідженнях Б. Шияна, В. Папуші, І. Зязюна, В. Гриньової, С. Золотухіна, Т. Сущенко, О. Вишневського, Л. Петухової, О. Вацеби, Н. Москаленко, Т. Круцевич та ін. науковців. Аспекти сучасних тенденцій в системі підготовки фахівців в галузі фізичного виховання Європи та України висвітлюються й у дослідженнях Є. Приступи, І. Турчик, С. Дятленко, Н. Сороколіт та інших науковців. Формування валеологічної культури майбутніх педагогів як невід'ємної частини професійної компетентності розглядається у працях А. Афоніна, В. Бабаліч, Є. Чернишової, А. Войнаровського, В. Омеляненко, В. Пономаренка, С. Страшка, О. Пометун та інших науковців. Актуальність досліджуваної теми підтверджуються й у працях Т. Туркот, В. Ортинського, А. Кузьмінського, М. Фіцули та інших науковців, які працюють над проблемами інноваційних змін у педагогіці вищої школи. Та все ж, здійснений нами аналіз літературних джерел дає підстави стверджувати, що проблема розвитку професійної компетентності саме вчителів ФК у напрямку валеологічної освіти через використання у їх підготовці інноваційних методів навчання розкрита фрагментарно та дотепер не була предметом комплексного наукового дослідження.

Метою нашого дослідження стало окреслити основні шляхи у напрямку покращення здоров'я школярів через використання можливостей професійної діяльності вчителя ФК, а також проаналізувати зміну підходів до підготовки майбутніх вчителів ФК у вищій школі. Для досягнення поставленої мети нами було використано **методи** порівняльно - педагогічних досліджень: вивчення офіційних документів, статистичних даних, документальних та науково-педагогічних джерел.

Виклад основного матеріалу. Важливим аргументом підтвердження та визнання доцільності розширення професійної компетенції вчителів фізичного виховання у напрямку валеологічної освіти став аналіз нормативно – правових документів. Здійснений аналіз дозволив окреслити основні шляхи у вирішенні зазначеної проблеми. Зокрема, необхідність покращення якості підготовки вчителів ФК у вищих навчальних закладах; приведення змісту навчальних програм з фізичної культури, контрольні нормативи до них у відповідність до вікових, індивідуальних закономірностей формування та розвитку дитини з урахуванням позитивного світового досвіду; посилення контролю за проведенням занять з фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах актуалізовано у рішенні Колегії МОЗ України від 11.11.2008 № 13/1-2 10 11/1 Про реформування фізичного виховання учнів та студентської молоді у навчальних закладах України. Про затребуваність у підвищенні якості проведення занять з фізичної культури через забезпечення пріоритетності технологій та методик, які оберігають, підтримують і розвивають здоров'я дітей йдеться у рішенні Про затвердження Програми "Освіта столиці. 2006-2010 рр.", а також зазначається про необхідність:

- забезпечення участі педагогів і школярів у реалізації нових міжнародних проєктів і програм;
- запровадження системи заходів, спрямованих на встановлення продуктивної взаємодії педагогів та психологічної служби;
- об'єднання зусиль органів місцевого самоврядування, фахівців у сфері освіти, соціального захисту, охорони здоров'я, культури та спорту, центрів по роботі з сім'ями та молоддю, працівників органів внутрішніх справ, недержавних громадських, релігійних організацій щодо виховання дитини у дусі відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих.
- зміна моделі профілактики з «медичної», яка спрямована на попередження розвитку захворювань на «соціальну», яка має на меті усунути фактори, які шкідливо діють на здоров'я, а також забезпечити гармонійний розвиток фізичних і духовних сил молоді людини.

Отже, здійснений аналіз нормативно – правових документів дозволяє нам стверджувати, що пріоритетним спрямуванням у діяльності вчителя фізичного виховання на сьогодні повинно стати формування в учнів навичок здорового способу життя внаслідок їх усвідомленого відповідального ставлення до власного здоров'я, що вимагає відповідної підготовки самих вчителів. Підтвердженням необхідності прийняття рішення пошуку сучасних підходів у підготовці вчителів ФК слугує і наявність низки суперечностей, встановлених нами в результаті аналізу відповідної науково-педагогічної літератури. До них відносимо:

затребуваність у модернізації освітніх процесів та небажання впровадження будь яких інновацій вчителями та викладачами;

наявність значної нормативно-правової бази з питань валеологізації навчального процесу та відсутність кінцевої мети – збереження здоров'я школярів під час навчання у школі,

відсутність взаємозв'язку у системі «здоров'я школярів та фізичне виховання»;

необхідність кваліфікованих вчителів для викладання предмету «Основи здоров'я» в школі та нереалізований потенціал вчителів ФК у валеологічній освіті школярів;

затребуваність у сучасних вчителях з розвинутими життєвими компетентностями та випускниками вищих навчальних закладів, неготових до здійснення своєї професійної діяльності.

вирішення проблеми здоров'я школяра через усвідомлення ним особистої відповідальності за власне здоров'я та нерозумінням і невмінням сформувати цю відповідальність вчителями;

незначна увага до проблеми погіршення здоров'я вчителя, як носія ідеї формування здоров'я школяра, в умовах його педагогічної діяльності.

Враховуючи те, що освіта покликана відповідати соціальному замовленню, яке здійснюється у залежності від динаміки і напрямку розвитку суспільства та повною мірою повинна відігравати впереджувальну роль у демократичному процесі виховання здорових школярів, постає питання готовності вчителя ФК до роботи в новому освітньому просторі та реалізації його потенційних можливостей. У системі української вищої освіти має місце співіснування традиційних та інноваційних технологій навчання з яскравим нахилом в сторону традиціоналізму, що в повній мірі не забезпечує сучасних вимог до випускників ВНЗ [7]. Для удосконалення підготовки майбутнього вчителя ФК до формування здоров'я школярів, в жодному разі не зменшуючи цінності традиційного навчання, вважаємо за необхідне впровадження інноваційних методик, які би інформативні методи навчання поєднували з емоційно-оціночними та міжособистісними умінями, відомими як «життєві навички». Під терміном «інновація» ми розуміємо процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі вирішувалися по-іншому та підтримуємо визначення К. Роджерса (2001), який стверджує, що «новизна – це ідея, що є для конкретної особи новою, і немає значення, чи є ідея об'єктивно новою, чи ні, ми визначаємо її в часі, який минув з моменту її відкриття або першого використання» [1, с.12]. На думку Туркот Т. [3, с....] інноваційні технології відрізняються від традиційних перш за все місцем і роллю основних учасників навчального процесу - викладача і студентів, їх взаємовідносинами, характером і змістом освітньої діяльності. І якщо в традиційному навчанні яскраво виражена підсистема "суб'єкт - об'єкт", у якій тільки викладач відіграє роль суб'єкта, котрий визначає зміст, методи навчання та стиль взаємовідносин, то в інноваційному навчальному процесі зникає жорсткий розподіл ролей між викладачем і студентом. Студент у цьому варіанті перетворюється у важливий освітній суб'єкт, активно залучаючись до активного спілкування з викладачем і використанням знань, отриманих у процесі самостійної роботи з різними джерелами інформації. Спрямованість на суб'єкт - суб'єкту, діалогічну взаємодію закономірно приводить до необхідності реалізувати навчально-виховний процес як через традиційні так і через інноваційні форми у їх гармонійному поєднанні. Якщо у традиційному навчанні увага акцентувалася на запам'ятовуванні і відтворенні інформації, то у нових умовах виникла потреба розвитку творчого (продуктивного) мислення студента, формування його комунікативних умінь та практичної підготовки до активної життєдіяльності у постійно мінливому соціальному середовищі.

Сучасні підходи у підготовці вчителя ФК мають за мету озброїти студентів не лише певною сумою знань, а й навчити їх діяти „зі знанням справи”, - застосовувати свої знання в дії – і практичній, і теоретичній, пізнавальній і професійній, фізичній і розумовій – будь-якій і такій, яка потрібна суспільству і майбутньому фахівцеві. Тобто, мова йде про необхідність навчання компетентності (згідно документів Ради Європи визначають такі види ключових/базових компетентностей як: багатокультурна, інформаційна, соціальна, політична, комунікативна, загальнокультурна, пізнавально-інтелектуальна, трудова (підприємницька), побутова). Ми вважаємо, що використання інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів ФК забезпечить також розвиток студентів під час професійного навчання на семи рівнях, запропонованих Кабанчуком С., 2013: перший рівень – *ресурсний*, включає потенціал, даний від природи; другий – *фізичний і фізіологічний*, пов'язаний зі здоров'ям і фізичною енергією, фізичним розвитком та психологічним здоров'ям, що забезпечує творчість як вираз здоров'я особи; третій – *особовий*, визначає можливість саморозвитку та самовдосконалення; четвертий – *міжособовий*, відкриває перспективи комунікабельності, взаємоповаги та довірливості при контактах з іншими людьми, співпраці з ними; на п'ятому – *професійному* рівні простежуються професійна зрілість, мотивація на зростання та прагнення до вищих цінностей буття; шостий – *креативний* рівень реалізується через новаторство та самокреативність. важливим показником тут виступає вміння прогнозувати майбутнє, яке є прямо пропорційним проникливості та творчій спонтанності; вищий – *сьомий духовний* рівень проявляється в оригінальних світовідчутті, духовних цінностях, відкритості новому досвіду, певних моральних стандартах.

Доцільність застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх вчителів ФК до здійснення їх професійної діяльності, які передбачають впровадження інтерактивних методик навчання, можна пояснити тим, що вони:

- забезпечують збільшення обсягу знань про здоров'я, включаючи соціальний, емоційний, моральний, розумовий, а не лише фізичний аспекти;
- дозволяють різко збільшити відсоток засвоєння матеріалу, оскільки впливають не лише на свідомість студента, а й на його почуття та волю (дослідження, проведені Національним тренінговим центром США (штат Меріленд) у 80-х роках);
- розвивають "Я" - концепції суб'єктів навчальної діяльності через усвідомлення цілісної життєдіяльності, що передбачає імітаційно-рольове відтворення життєвих ролей і ситуацій, конструювання і організацію навчального матеріалу у такий спосіб, щоб студент міг самостійно вибрати зміст, форму і вид навчально-пізнавальної діяльності та засоби самоконтролю [3, с....];
- дозволяють залучити спеціально підготовлених вчителів ФК до викладання предмету «Основи здоров'я» та проведенню превентивних спецкурсів та тренінгів [2, с.145];
- передбачають демонстрацію міждисциплінарних зв'язків, зокрема дають можливість організувати інтегровані уроки «Фізична культура» та «Основи здоров'я»;
- покращують здоров'я учасників навчально-виховного процесу через збільшення рухової активності, оскільки, як відомо, навіть незначне збільшення об'єму рухової активності, позитивно впливає на підвищення стійкості, як фізичної, так і розумової працездатності [5, с.169];
- формують їх технологічну компетенцію, тобто здатність так презентувати свій предмет, щоб він сприяв не тільки засвоєнню інформації, але й розвитку та вихованню дитини;
- змінюють роль та функції вчителя з центральної фігури на регулятора навчального процесу, який займається його загальною організацією, визначає його загальний напрям (готує до уроку необхідні завдання, формулює питання для обговорення у групах, контролює час і порядок виконання наміченого завдання, дає консультації, тобто стає фасилітатором навчально-пізнавальної діяльності учнів, одним із джерел інформації);
- виконують основний принцип навчання у вищій школі: "Вчити треба не дисципліні, а фаху", тобто удосконалює фахову орієнтацію студента та формування професійних якостей як майбутнього спеціаліста;

- збільшують усвідомлення вчителями ФК своєї ролі у закільцьованій валеологічній системі щодо формування здоров'я школяра та формують вміння працювати в мультидисциплінарній команді спільно з колегами, розробляючи навчальні стратегії щодо покращення здоров'я школярів.

Відношення і готовність педагогічних кадрів до інноваційної діяльності в професійній сфері, базується на компетенції щодо інноваційних підходів і практичному знайомстві з різними варіантами їх застосування. Готовність вчителя ФК до інновацій відображається в призмі відношення педагога до нововведень, учнів і особистої навчальної діяльності.

ВИСНОВКИ

- в результаті здійсненого аналізу літературних джерел обґрунтовано доцільність використання інноваційних технологій навчання у підготовці майбутніх вчителів ФК;

- впровадження інноваційних технологій навчання у підготовку майбутніх вчителів ФК дозволить розширити спектр їх професійної діяльності, а саме бути залученими до викладання дисципліни «Основи здоров'я», як фахівці, що оволоділи методикою розвитку життєвих навичок, що складає теоретико-методологічну основу зазначеної дисципліни;

- спеціально підготовлені вчителі ФК, залучені до викладання дисципліни «Основи здоров'я», зможуть змістити акцент із розвитку рухових навичок у школярів до напрямку формування їх здоров'язбережливих ставлень до життя;

- оволодіння інноваційними технологіями студентами забезпечить використання у своїй професійній діяльності сукупність знань, практичних вмінь і навичок та активізує здатність до їх творчого використання, а також, окрім професійно-орієнтованих знань, забезпечить вміннями прогнозувати власну життєдіяльність;

- використання інновацій у викладанні шкільних дисциплін «Фізична культура» та «Основи здоров'я» спеціально навченими вчителями дозволить підвищити інтерес до навчання у школярів, а відповідно і підняти рейтинг зазначених дисциплін у шкалі навчальної програми.

- для школярів проведені уроки з використанням інноваційних технологій навчання спеціально підготовленим вчителем дозволять не лише засвоїти необхідну інформацію, але й покращити усі аспекти їхнього здоров'я – як фізичного (збільшення рухової активності та зняття статичної напруженості під час роботи в групах, участі у руханках, довільному переміщенню по класі), так і психосоціального (розвиток соціальних, інтелектуальних та емоційно-вольових навичок).

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ вбачаємо у аналізі навчальних досягнень студентів Львівського державного університету фізичної культури щодо оволодіння методикою розвитку життєвих навичок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Москаленко Н. В. Інноваційні технології у фізичному вихованні школярів : [навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів] / Н. В. Москаленко, О. О. Власюк, В. В. Степанова, О. В. Шиян. – Дніпропетровськ : Інновація, 2011. – 238 с.

2. Сливка Є. До проблеми розвитку професійної компетентності вчителів фізичної культури / Є. Сливка // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 15 : у 4-х т. – Львів : НВФ «Українські технології», 2011. – Т. 4. – С. 145 - 148.

3. Туркот Т. І. Психологія і педагогіка вищої школи : навчальний посібник / Т. І. Туркот. – 2-е вид., доповн. – Херсон : Олді-плюс, 2013. 512 с.

4. Шиян О. Державна освітня політика з питань забезпечення здорового способу життя молоді : монографія / Олена Шиян. – Л., 2010. – 296 с. – ISBN 978-966-2328-00-4.

5. Шиян О. Оптимізація рухової активності школярів у контексті впровадження інноваційних методик навчання / Шиян Олена, Євгенія Сливка // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 18 : у 4-х т. – Львів : ЛДУФК, 2014. – Т. 4. – С. 169 - 174.

6. Bjerke O. Students' perceptions of competence for teaching physical education and its development over the course of one year in teacher education / Bjerke Oyvind // Responsibility, challenge and support in teachers' life-long professional development : thesis from 35th annual conference of the association for teacher education in Europe, 2010. – P. 169.

7. Papiernik H. Transformacja wychowania fizycznego - szansa czy konieczność? / H. Papiernik // Lider. - № 1/239, 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lider.szs.pl/index.php>

8. Shyyan O. International Experience and Ukrainian Approach in Health Promotion through Physical Education / Olena Shyyan // Prozdrowotny styl zycia uwarunkowany spoleczne / redakcja T. Lisicki, B. Wilk, A. Walentukiewicz.-Gdansk[s. n.], 2005. – P. 133–139.

9. Slyvka Y. Professional development of teachers of physical education as health educators in Ukraine / Yevheniya Slyvka, Olena Shyyan // Responsibility, challenge and support in teachers' life-long professional development: thesis from 35th annual conference of the association for teacher education in Europe, 2010. – P. 139. - ISBN 9789081563901.

10. Wybrane aspekty szkolnej edukacji zdrowotnej na przykladzie stylu zycia mlodziezy polsko-ukrainskiej / Emilian Zadarko, Zbigniew Barabasz, Olena Shyyan, Edyta Niziol-Babiarz i inne. - : Treck LTD, Drohobycz, 2014. - 152 s.

УДК 37. 378.17

Шмалей С.В., Щербина Т.І.

*Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Херсонський державний університет*

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗДОРОВ'ЯФОРМУВАЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті проаналізовано комплекс оздоровчих освітніх технологій, розкрито сутність, функції, типи, принципи, компоненти, напрями, методи та особливості здоров'яформувальної освітньої технології. Доведено ефективність впровадження здоров'яформувальної технології за етапами розвитку оздоровчої підготовки: базова (репродуктивна); усвідомлено-діяльнісна; діагностично-корегувальна. Визначена мета, завдання, провідні методи, психологічні особливості та підсумки кожного етапу. Запропоновані підходи до формування індивідуального оздоровчого стилю школяра та оздоровчого